

References

1. "Reform of higher education. Warsaw University of Human Sciences. Boleslaw Prusa", ["Reforma vysshogo obrazovaniya. Varshavskij universitet gumanitarnyh nauk im. Boleslava Prusa"], [electronic resource], available at: <http://en.osvita.ua/vnz/reform/43883/>
2. "Reform Strategy of Higher Education in Ukraine 2020", ["Strategija reformuvannja vishhoї osviti v Ukraїni do 2020 roku"], [electronic resource], available at: http://ru.osvita.ua/doc/files/news/438/43883/HE_Reforms_Strategy_11_11_2014.pdf
3. "General information about higher education in Ukraine", ["Zagal'ni vidomosti pro vishhu osvitu v Ukraїni"], [electronic resource], available at: <http://www.mon.gov.ua/education/higher/higher>
4. "Wisconsin International University (USA) in Ukraine. All about mass online courses", ["Viskonsinskij mezhdunarodnyj universitet (USA) v Ukraine. Vse o massovyh onlajn-kursah"], [electronic resource], available at: <http://en.osvita.ua/news/topics/50757/>
5. "The Law of Ukraine "On Higher Education", ["Zakon Ukraїni "Pro vishhu osvitu"], [electronic resource], available at: http://www.mon.gov.ua/laws/ZU_2984.doc

Ключові слова: реформа освіти, інформаційні технології, масові відкриті онлайнів курси, IT-інфраструктура, IT-компанії.

Ключевые слова: реформа образования, информационные технологии, массовые открытые онлайн-курсы, IT-инфраструктура, IT-компания.

Keywords: reform of education, information technologies, mass open on-line courses, IT-infrastructure, IT-companies.

УДК 005.2

СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ФОРМУВАННЯ ПОКАЗНИКІВ ОЦІНКИ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ПОТЕНЦІЙНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ ПІДПРИЄМСТВ

<http://orcid.org/0000-0002-1199-0324>

Дерев'янюк Т.А., к.е.н., доцент кафедри інноватики та управління, ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, derevianko64@gmail.com, +380977894971

Tamara Derevianko, Associate Professor of innovates and management, Ph.D., Associate Professor, State Higher Educational Establishment «Priazovskiy State Technical University», Mariupol

T. Derevianko. Current approaches to estimation efficiency and potential opportunities of enterprises.

The article describes the main characteristics of modern scorecard evaluation results and business potential. Made conclusions regarding the flexibility of these systems and their closer adaptation to the peculiarities of modern management philosophy. The economy of Ukraine and the processes of integration into the European Union facilitate the transition of domestic business to new standards of performance evaluation of enterprises. It is noted that in the current business valuation systems that occur in the innovation economy, there was a displacement from the center of the impact of monetary indicators by non-monetary indicators. Non-monetary indicators to demonstrate how the company plans achieve its monetary value indicators. Given the characteristics of the global and domestic economy, proposed in the indicators system to measure business results separate component that reflecting innovation activity and innovation potential of domestic business. This approach is justified by the fact that Ukraine is gradually included into the European Union and has to compete with innovative business in Western countries. Noted a significant impact on domestic enterprises innovate legislative component. Also noted that the tax laws of developed economies sufficiently loyal to companies that are constantly introducing innovations. Therefore in system of indicators characterizing the innovative potential was proposed legislative component to set apart. Previously investigated indicators innovative capacity steel plant showed a low value of its integrated indicator that is a shortage funding result and not fully developed external innovation infrastructure. Entering the legislative component of the system of indicators to measure innovative potential of further reduce its quantitative value that more accurately reflect the level of innovative potential of the domestic industry.

Дерев'янюк Т. А. Сучасні підходи до формування показників оцінки діяльності та потенційних можливостей підприємств.

В статті розглянуті основні характеристики сучасних систем показників оцінки результатів та потенціалу бізнесу. Зроблені висновки щодо гнучкості цих систем та їх більш тісному пристосуванні до особливостей світогляду сучасного менеджменту. Стан економіки України, а також процеси входження країни до Європейського союзу сприяють переходу вітчизняного бізнесу до нових стандартів оцінки результатів діяльності підприємств. Відзначено, що в сучасних системах оцінки бізнесу, які спостерігаються у інноваційних економіках, відбулося зміщення з центру впливу монетарних показників немонетарними показниками. Немонетарні показники дозволяють продемонструвати, як підприємство планує досягнути запланованих значень монетарних показників. Враховуючи особливості розвитку світової та вітчизняної економіки, запропоновано у системі показників оцінки результатів бізнесу відокремити складову, що віддзеркалює інноваційну діяльність та інноваційний потенціал вітчизняного бізнесу. Такий підхід обґрунтовано тим фактом, що Україна поступово входить у Європейський союз та має конкурувати з інноваційним бізнесом західних країн. Відзначено значний вплив на інноваційну діяльність вітчизняних підприємств законодавчої складової. Також відзначено, що податкове законодавство країн з розвинутою економікою досить лояльне до підприємств, що постійно впроваджують інновації. Тому, в роботі запропоновано в системі показників, що характеризують інноваційний потенціал підприємств, відокремити законодавчу складову. Досліджені раніше

показники інноваційного потенціалу металургійного підприємства показали низькі значення його інтегрованого показника, що є наслідком браку фінансування та не повною мірою розвинутої зовнішньої інноваційної інфраструктури. Введення законодавчої складової до системи показників оцінки інноваційного потенціалу ще більш знизить його кількісне значення, яке більш точно віддзеркалить рівень інноваційного потенціалу вітчизняної металургії.

Деревянко Т.А. Современные подходы к формированию показателей оценки деятельности и потенциальных возможностей предприятий.

В статье рассмотрены основные характеристики современных систем показателей оценки результатов и потенциала бизнеса. Сделаны выводы о гибкости этих систем и их более тесном приспособлении к особенностям мировоззрения современного менеджмента. Состояние экономики Украины, а также процессы вхождения страны в Европейский союз способствуют переходу отечественного бизнеса к новым стандартам оценки результатов деятельности предприятий. Отмечено, что в современных системах оценки бизнеса, наблюдаемых в инновационных экономиках, произошло смещение из центра влияния монетарных показателей немонетарными показателям. Немонетарные показатели позволяют продемонстрировать, как предприятие планирует достичь запланированных значений монетарных показателей. Учитывая особенности развития мировой и отечественной экономики, предложено в системе показателей оценки результатов бизнеса отделить составляющую, что отражает инновационную деятельность и инновационный потенциал отечественного бизнеса. Такой подход обоснован тем фактом, что Украина постепенно входит в Европейский союз и должна конкурировать с инновационным бизнесом западных стран. Отмечено значительное влияние на инновационную деятельность отечественных предприятий законодательной составляющей. Также отмечено, что налоговое законодательство стран с развитой экономикой достаточно лояльное к предприятиям, постоянно внедряют инновации. Поэтому, в работе предложено в системе показателей, характеризующих инновационный потенциал предприятий, отделить законодательную составляющую. Исследованы ранее показатели инновационного потенциала металлургического предприятия показали низкие значения его интегрированного показателя, является следствием недостатка финансирования и не в полной мере развитой внешней инновационной инфраструктуры. Введение законодательной составляющей в систему показателей оценки инновационного потенциала еще более снизит его количественное значение, которое более точно отразит уровень инновационного потенциала отечественной металлургии.

Постановка проблеми. Останні десятиліття минулого та початок нового сторіччя відмічені значними змінами в системі оцінних показників результатів бізнесу, які викликані радикальними змінам світогляду менеджменту на оцінку та аналіз результатів діяльності підприємств.

Останнім часом з'явилися та успішно розвиваються нові інноваційні підходи до формування систем показників, які є досить могутньою складовою в прийнятті управлінських рішень. Гнучкість цих систем дозволяє менеджменту маніпулювати їх складовими, формуючи такий їх склад, який повною мірою віддзеркалює світогляд менеджменту на розвиток бізнесу та може бути ноу-хау підприємства. Тому є доцільним подальше удосконалення науково-практичного досвіду з формування систем оцінювання вітчизняного бізнесу, спираючись на досвід підприємств країн з розвинутою економікою та враховуючи особливості вітчизняної економіки.

Аналіз останніх публікацій. Проблеми вимірювання результатів діяльності, потенційних та інноваційних можливостей підприємств висвітлюються багатьма дослідниками та практиками. Дослідженню показників діяльності та інноваційного потенціалу підприємств присвячено багато науково-практичних робіт таких авторів, як Л. Блажек, Д. Нортон, Р. Каплан, К. Карлсон, С. Вінбі, Д. Сабадка, М. Ковач, П. Швейда, І. Шляхто, Л. Бляхман, А. Сичова, І. Матвій, А. і К. Дзюбін та ін. Слід визнати той факт, що більшість підприємств України не має чіткої системи показників, які віддзеркалюють їх потенційні можливості, що у свою чергу знижує ефективність управління. Тому відкритими для подальшого вивчення і впровадження залишаються питання формування системи показників для аналізу результатів діяльності та інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств, що є досить актуальним, враховуючи сучасний стан економіки країни та перспективи входження країни до європейської спільноти.

Мета роботи полягає у більш глибокому висвітленні та аналізі систем оцінки діяльності підприємств та їх інноваційного потенціалу, що має сприяти підвищенню ефективності управління бізнесом у високо турбулентному ринковому середовищі.

Системи оцінки результатів діяльності та потенційних можливостей підприємств знаходяться у постійному розвитку та вдосконаленню. Періоди їх бурного розвитку співпадають з циклами світової економіки та віддзеркалюють зміни у світогляді менеджменту на ефективність. Так, сучасний менеджмент перейшов від термінів «рентабельність» та «прибуток» до термінів «вартість» і «справедливість», які притаманні економіці, що базується на знаннях, або інноваційній економіці, що у свою чергу суттєво вплинуло на подальший розвиток та оновлення показників оцінки діяльності та потенціалу підприємств.

Стан економіки України, а також процеси входження країни до Європейського союзу сприяють переходу вітчизняного бізнесу до нових стандартів, властивим інноваційним

економікам, управління якими здійснюється на підставі оцінних систем бізнесу, де відбулося зміщення з центру впливу монетарних показників немонетарними показниками. Немонетарні показники показують, як підприємство досягає запланованих значень монетарних показників.

Зрозуміло, що практичну основу ефективного управління складають гармонійні та узгоджені дії управлінських структур, що базуються на показниках діяльності та перспектив бізнесу. Пошук адекватних методів вимірювання та оцінки стану соціально-економічних об'єктів виявився рівнозначним пошуку «філософського каменя», особливо наприкінці 20 та на початку 21 століття. Слід зазначити, що практика вимірювання та оцінки результатів бізнесу в різних регіонах миру змінювалась відповідно до розвитку економічних відносин в цих регіонах, практики управління підприємствами та особливостями підготовки менеджерів.

Період інформаційної епохи розвитку підприємництва (1970 - 1990 р.р.) характеризується збільшеною часткою вартості нематеріальних активів (до 75 %) в загальній вартості сучасного високо конкурентного бізнесу. Вже зараз і в майбутньому, саме ці активи та потенційні можливості будуть вирішальними в успіху будь-якої компанії в умовах зростаючої конкуренції. Однією з умов досягнення високого рівня ефективності бізнесу є його орієнтація на довгострокову стратегію розвитку [1; 2]. Зосередження уваги водночас на різних напрямках діяльності підприємства знайшло подальший розвиток у концепції збалансованої системи показників (Balanced Scorecard - BSC), розробленою Р. Капланом і Д. Нортеном [3] в 1990 р.

Архітектура збалансованої системи показників (ЗСП), що запропонована авторами, передбачає чотири складові: фінанси, клієнти, бізнес-процеси, навчання та розвиток персоналу. Враховуючи гнучкість ЗСП, доцільно для вітчизняних підприємств додати нову складову – інноваційну. Це дозволить сформувати блок показників інноваційної діяльності, які віддзеркалять те, як підприємство буде керувати нововведеннями. Також, у цьому випадку виникає можливість встановити ступінь та лаг впливу показників інноваційного блоку на показники ефективності інших блоків ЗСП. Враховуючи необхідність постійного інвестування інноваційної діяльності, доцільно детально вивчати вплив інноваційного блоку ЗСП на показники фінансового блоку та блоку, який віддзеркалює ефективність бізнес-процесів операційної діяльності підприємства.

Враховуючи незадовільний фінансовий стан більшості вітчизняних підприємств та необхідність постійної оптимізації їх зон витрат, можна зробити висновок про складнощі при впровадженні інновацій, які, на жаль, сьогодні проявляються лише у точкових інноваціях. Слід визнати, що точкові інновації не можуть сприяти значної ефективності результатів діяльності підприємств. Щоб плавно перейти від точкових інновацій до постійного інноваційного процесу, доцільно дослідити інноваційний потенціал, як можливість здійснити нововведень підприємствами. Тому доцільно на першому етапі впровадження показників оцінки інноваційної діяльності, які є складовою загальної системи показників бізнесу, сформувати показники щодо оцінки, аналізу та управління інноваційним потенціалом підприємств.

Практика оцінки та аналізу інноваційної діяльності та інноваційного потенціалу підприємств в країнах з розвинутою економікою відображена у багатьох науко-практичних працях, але слід зазначити, що їх підходи не враховують при визначенні інноваційного потенціалу рівень розвитку інноваційної інфраструктури за межами підприємств, яка має значний вплив на інноваційний характер бізнесу. Це можна пояснити тим, що західне суспільство та підприємництво розвивалися синхронно, і для підприємців та бізнес-аналітиків країн з розвинутою економікою не зрозуміло, як можуть розвиватися інноваційні підприємства без сформованої інноваційної інфраструктури. У нашій країні інноваційна інфраструктура та практика досліджень інноваційної складової вітчизняних підприємств здійснює лише перші кроки.

Так, у роботах [4; 5] запропоновано досліджувати інноваційний потенціал вітчизняних підприємств, який є інтеграцією зовнішньої та внутрішньої складових. Якщо показники внутрішньої складової інноваційного потенціалу достатньо легко ідентифікуються, то показники зовнішньої складової можуть формуватися на підставі як наявності інноваційних підприємств, які забезпечують бізнес інноваціями (технопарки, науково-промислові кластери, науково-дослідницькі центри і т.п.), так і законодавства, яке спрямовано на підтримку інновацій підприємств. В роботі [4] запропоновано зовнішню складову інноваційного потенціалу підприємств розглядати як узагальнення інноваційного потенціалу галузі, регіону, країни та ступінь включення підприємства у зовнішню інноваційну структуру.

Розрахунки за методом, запропонованим у [4], та проведені у роботі [5] показали, що інноваційний потенціал одного з найкрупніших металургійних комбінатів України – ПрАТ «ММК ім. Ілліча» (м. Маріуполь) є досить низьким і дорівнює 21,6%, що є характерним для промислових

підприємств України і Донбасу та відображає їх невисокий рівень конкурентоспроможності на світових ринках якісної металопродукції.

Враховуючи недосконалість та значний вплив законодавства країни, спрямованого на підтримку інноваційних підприємств, доцільно при сучасному стані розвитку вітчизняного підприємництва враховувати законодавчу складову, яка має визначити рівень патерального впливу вітчизняного законодавства на інноваційний бізнес та його інноваційний потенціал. Слід зауважити, що законодавство країн з розвинутою ринковою економікою досить лояльне до інноваційного бізнесу та підтримує його зниженням податкового пресу при впровадженні нововведень в операційні процеси підприємств, чого не можливо прослідкувати у законодавчих актах України в напрямку підтримки інноваційної діяльності.

Зрозуміло, що система показників, яку запропоновано у [4], має гнучкий характер та може бути відкоригована відповідно до світогляду менеджменту підприємств, що планують системне управління нововведеннями. Також можливе її подальше удосконалення через введення у систему показників інноваційного потенціалу законодавчої складової. Крім того, законодавчу складову можна включити до складу зовнішніх чинників впливу на інноваційну діяльність, а можна, враховуючи її надзвичайну важливість, виділити у окрему складову, яка може мати значну вагу при розрахуванні інтегрованого показника інноваційного потенціалу підприємства.

Зрозуміло, що врахування у інтегрованому показнику законодавчої складової приведе до ще більш низьких кількісних значень інноваційного потенціалу вітчизняних підприємств. Тому задекларований урядом України інноваційний шлях розвитку української економіки потребує відповідної інноваційної політики держави, яка має удосконалити відповідне законодавство з метою підтримки розвитку інноваційних можливостей як окремих підприємств так і всієї економіки країни.

Висновки. Зроблено огляд сучасних вимірювальних систем оцінки результатів діяльності підприємств та зауважено, що вимірювальні системи знаходяться у постійному розвитку відповідно до ступеня розвитку передового світового суспільства та економіки. Обґрунтовано доцільність впровадження інноваційної складової у систему показників оцінки бізнесу вітчизняних підприємств, що дозволить визначити її вплив на інші показники ефективності підприємств. Обґрунтовано доцільність впровадження законодавчої складовою до системи показників, які характеризують інноваційний потенціал вітчизняних підприємств, що є віддзеркаленням рівня лояльності держави до інноваційної діяльності бізнесу.

Список використаних джерел:

1. Редченко К. Показательное несогласие: Balanced Scorecard и Tableau De Bord. – [Электронный ресурс]. – режим доступу: <http://www.management.com.ua/strategy/str046.html>
2. Дерев'яно Т.А. Генеза та еволюція моделей розрахунку і оцінки результатів діяльності підприємств / Схід: Аналітично-інформаційний журнал, 2009. – № 1(92). – С. 68–70.
3. Каплан Р. Сбалансированная система показателей / Р. Каплан, Д. Нортон. – М.: ЗАО «Олимпия-Бизнес». – 2004. – 320 с.
4. Дерев'яно Т. Вопросы измерения инновационного потенциала предприятия / Т. Дерев'яно, Н. Губская // Scientific letters of academic society of Michal Balubansky, Slovakia, 2015. – № 3 – С. 130-133.
5. Дерев'яно Т.А. Оценка инновационного потенциала и ее использование при управлении металлургическим предприятием/Т.А. Дерев'яно, Губская, Н.; Капранов, М./ Вісник Приазовського державного технічного університету. Сер.: Економічні науки: Зб. наук. праць. – Маріуполь: ДВНЗ «Приазов. держ. техн. ун-т», 2016. – Вип. 31. – С. 285-290.

References (BSI):

1. Redchenko K. Pokazatelnoe nesoglasie: Balanced Scorecard i Tableau De Bord. – [Elektronnyiy resurs]. – rezhim dostupu: <http://www.management.com.ua/strategy/str046.html>
2. Derevyanko T.A. Geneza ta evolyutsiya modeley rozrahunku I otslnki rezultatlv dlyalnostI pIdpriEmstv / ShId: Analltichno-Informatslyniy zhurnal, 2009. – # 1(92). – S. 68 – 70.
3. Kaplan R. Sbalansirovannaya sistema pokazateley / R. Kaplan, D. Norton. – M.:ZAO «Olimpiya-Biznes». – 2004. – 320 s.
4. Derevyanko T. Voprosyi izmereniya innovatsionnogo potentsiala predpriyatiy / T. Derevyanko, N. Gubskaya // Scientific letters of academic society of Michal Balubansky, Slovakia, 2015. – # 3 – S. 130-133.
5. Derevyanko T.A. Otsenka innovatsionnogo potentsiala i ee ispolzovanie pri upravlenii metallurgicheskim predpriyatiem/T.A. Derevyanko, Gubskaya, N.; Kapranov, M./ VIsnik Priazovskogo derzhavnogo tehnlchnogo unIversitetu. Ser.: Ekonomlchnl nauki: Zb. nauk. prats. – MarIupol: DVNZ «Priazov. derzh. tehn. un-t», 2016. – Vip. 31. – S. 285-290.

Keywords: estimate, efficiency, innovation potential, innovative constituent, legislative support.

Ключові слова: оцінка, ефективність, інноваційний потенціал, інноваційна складова, законодавча підтримка.

Ключевые слова: оценка, эффективность, инновационный потенциал, инновационная составляющая, законодательная поддержка.